

A Hét

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY

A tartalomról:

Zsolt Béla: Nem történt semmi

Réfi Sándor: „Sándor, éppen te?”

(Beszélgetés Sztranyavszky Sándorral)

Kézai Simon: Boldog új évet!

Hafvany Lajos: Molnár, Molière, Musset

Bálint György: Zsakett

R. S.: Bort, búzát, békességet

Nagy Lajos: Etyetyetye

Balázs Dezső: A Penelope-ember

**Glosszák, Riportok, Mozi,
Városházi Hét**

SZERKESZTI ÉS KIADJA: BRÓDY ISTVÁN

Pesti Szilveszter 1931-ben

DUNACORSO BAR

Gyárfás a zongoránál

Royal Szálló

éttermei és kávéházai

KÓCZÉ ANTAL cigányzenekara
JAZZ és BÁRMUZIKA

NEUFELD KLÁRI vendégszereplése a kettős
jazz-zongorán

Moulin Rouge

Nagy Szilveszteri Revü

PELEMELE

Szilveszterre minden asztal foglalt

Király Kávéház-Varieté Nagy Szilvesztere

Fellépnek:

12.15 órakor	Radó Sándor
12.25 órakor	Sebő Miklós
12.45 órakor	Vig Miklós
1 órakor	Medgyaszay Vilma
1.25 órakor	Kabos Gyula

és az új januári attrakciók

BELEPŐDIJ NINCS!

Abbazia Kávéház

Lakatos

saxafonművész és jazzbandja

Japán kávéház

Waldmann Jazz

PAPAGÁJ

VILÁGVÁROSI SZILVESZTER

Kitűnő műsor, Jazz, Tánc

A Gundel éttermek

SZILVESZTERE

a hagyományokhoz híven az idén is a jókedv és a móka jegyében zajlik le. A SZENT GELLÉRT-ÉTTEREMBEN, mely remek konyhájával, kitűnő boraival, figyelmes kiszolgálásával és elegáns milieu-jével méltán lett népszerű az előkelő közönség körében, SZALAY-PEPITA GYULA MUZSIKÁL világot járt zenekarával. Itt hét pengőért pezsgős szilveszteri menüt szolgáltatnak fel, de étlap szerint is lehet étkezni. A nagy Márványcsarnokban csak kávéházi jellegű fogyasztás lesz előre megváltott konzomációs jegyek alapján. GÁLDI GRÜNAUER BÉLA jazz-zenéje mellett táncolja át a közönség az éjszákát és vívja meg a serpentin- és hólapdacsatát. Éjfélkor 12 kukta 12 élő malaccal hozza az újcstendő szerencséjét.

GUNDEL LIGETI ÉTTERMÉBEN is hangulatos a Szilveszter-est. A zongoránál

KÉZAI SIMON:

Boldog új évet!

Szomorú, csontos, ösztövé karácsony volt, még a hó puha és kövér optimizmusa se vattázta, még a jeges szél rámdrámája se díszítette, ködös, szürkésfekete karácsony volt, leeresztett redőnyű vendéglőkkel, a kávéházak mélyéről kiszüremló gyér világossággal és nélkány életunt járókelővel az uccán. A villamosok mentek a remise-be, az emberek mentek haza, szívükben a tavalyi, tavalyelőtti és húszéves karácsony emlékével, lassan, habozva, szorongva közeledtek a karácsonyfához, amely már várta őket, nyugtalanítóbban, mint egy érettségi találkozó, fájdalmasabban, mint egy ezüstlakodalom, mert nem egy életszakaszukat kérte számon, hanem az egész életüket vetette felszínre, védtelenül, kopaszon, körmök nélkül, mint egy koraszülött kisdedet: megalázott gyermekkorukat, elherdált ifjúságukat és mindkettőnél sutaább és félszegebb férfikorukat. Meggyújtották a karácsonyfát, a csámpás, ingadozó, összeomlással fenyegető karácsonyfát a fehér abrosszal letakart asztalon, amelyet doktori címmel hivalkodó fiatalemberek és karikás szemű gimnazisták álltak körül — a jelen és jövő —, polgári családok érzékeny selyemfiai, akiket nem szabad arra emlékeztetni, hogy pénzbe kerülnek és a biztos reménytelenség felé szorgalmasan, törekvően közeledő öccseik. Meggyújtották a karácsonyfát, a karácsonyi csodagyertyák sercegetek és szikráztak, a ház úrnője fájdalmas arccal, mtegetőző mosollyal átnyújtotta az ajándékokat, a cselédek kezét csókoltak és kisompolyogtak, a család egyedül maradt a karácsonyi csöndben, amely nem dermedt, viharelőtti csönd volt, nem is rémült, fogvacogtató, kísérteties csönd, hanem konszolidált csönd, stabilizált csönd, amelynek a mélyén semmi sem morajlik, amelyet semmiféle robbanás sem szakít meg, amely után csak újabb, örökké tartó és egyre csöndesebb csönd következik. Egy szegény muzsikus öngyilkos lett, Scrooge már nem számlálta az aranyait, mert már régóta nem voltak aranyai, Dickens hamvai unottan és fásultan nyújtózkodtak a sírban, ez a karácsony is lezajlott, talán jobb volt, mint amilyen a jövő esztendei lesz.

De azért boldog új évet kívánunk mindenkinek, nemcsak szokásból, hanem őszinte szívvel, hiszen az ember sok mindent kívánhat, amiben nem hisz. Boldog új évet minden árukeiknek, amely nem talál gazdát, minden

felkínálkozásnak, amelyet elhárítanak, minden vicenek, amelyen nem nevetnek, minden sugárzó arccal, széles ívben megemelt kalapnak, amelyre kurtán, jegesen biccentenek vissza, minden céltalan, fölösleges, haszontalan erőfeszítésnek. Boldog új évet a törtetőknak, akik újév előtt névjegyet rendelnek, bélyegre költenek, postára adják az újévi üdvözeteket és mégsem viszik többre mint én, aki még soha nem kívántam boldog újévet senkinek, az okos, fölényes, nyeregben ülő tehetségteleneknek, akik éjszaka bosszút esküdnek és nappal bosszút állnak, de a lelkük mélyén jobban szenvednek a csöndburokban, amely körülveszi őket és amelyben csak a saját türelmetlen kérdéseik visszhangját hallják, mint akiket legázoltak, a lesütött szemű, mogorva, zabolátlan embereknek, akik ökölbe szorult kézzel és fogvicsorgatva követelik a szeretetet, a szerelem szomorú rabszolgáinak, akik nem eleven női testeket, hanem rögeszméket ölelnek, mindannyiunknak, akiket apró sintérek szeszélye, miniszterek szórakozottsága és a rémült föld vonagló háta úgy dobál, úgy táncoltat, mint egy vitorlasesőnakit az Atlanti-óceánon. Boldog újévet a kacér, rizs-poros, kikészített gondolatnak, amely nem akarja megváltani a világot, nem hirdet háborút és nem ígér boldogságot, hanem csak önmagában gyönyörködik, mint a szép nő a tükörben — és közben nem akarja észrevenni, hogy kiment a divatból, megvéniült, kutyának se kell, mint a hetvenéves naiva, akinek figyelmes ismerősök még mindig a fiatalságán csodálkoznak, boldog újévet Európának, amelynek különböző pontjain magános emberek morse-jeleket váltanak egymással, de amely már régóta megfeledkezett a saját létezéséről; múzeum volt, amíg akadt, aki megnézte, de most már az amerikai turisták is elmaradtak, már emléknék, műtárgynak, hangulatnak se jó, mert nincs, aki megálljon előtte, nemsokára a múzeumigazgatókat és a tányérsapkás szolgálókat is szélnek eresztik.

Boldog újévet e sorok írójának, akiről nemrég komoly grafológus állapította meg, hogy boldogtalan. A boldogtalanságot rossz írók és rossz festők eltorzult arccal, kifordult szemekkel szokták ábrázolni, pedig egyáltalán nem hátbórzongató jelenség, csaknem normális dolog, mindenesetre együtt jár a civilizációval, éppen csak idegek kellenek hozzá és az idegek néha felmondják a szolgálatot. Különben az ember egészen jól megfér

a boldogtalanságával, néha megsimogatja, mint egy hű kutya fejét, vagy leheveredik rá, mint egy kényelmes kerevetre. A boldogság mámoros tizedmásodperceiben az ember állítólag egyesül a mindenséggel, új világok nyílnak meg előtte és a szférák zenéjét hallja. A való világ: ez a selejtes, rosszminőségű, férhető számára; az ember lehet hős vagy félisten a boldogság extázisában, de csak amikor boldogtalan ember, más szóval irigy, féltékeny, magános és alkotó élőlény, akinek rövid kirándulása ezen a bolygón maradandó

nyomot hagy. A boldogtalanságot viselni kell tudni és én viselem is, csak ilyenkor, karácsony és újév között mondom fel a szolgálót. M-g hátra van egy utolsó nagy erőpróba, egy utolsó megpróbáltatás: Szilveszter. Azután már 1932-t írunk és minden megy tovább, mintha semmi se történt volna, a könyvelők tovább könyvelik a be nem folyt és ki nem fizetett tételeket, az írók tovább írnak, amíg össze nem roskadnak, így is agyon lehet ütni az örök ellenséget: az időt.

ZSAKETT

Üdvözlégy Zsakett,

Aldás forrása,

Üdvözlégy Zsakett,

Hatalom, bölcsesség és igazság dicsőséges ura,

Üdvözlégy üres Zsakett,

Ki ruhaakasztóra illesztve ülsz bíbor trón-
[székeden!]

Arcraborulva imádunk téged,

Hasonfekve könyörgünk Hozzád:

Hallgasd meg fohászuinkat,

Ne fordítsd el tőlünk kegyelmedet,

Engedd, hogy tovább is tisztelhessek

Szivarzsebed misztikus zártságát

És nadrágod fenkölt szürke csikjait,

Engedd hogy tovább is sanyargathassuk Érted

Nyomorult testünket és még nyomorultabb
[lelkünket,

Engedd hogy tovább is éhezhessek,

Hogy ne ihassunk kedvünkre ha megszomjaztunk,

Hogy pórázra fűzzük illetlen vágyainkat,

Hogy testünk összegörnyedjen lelkünk vesrácjai
[mögött

És lelkünk vasrácsai megrozsdásodjanak a Te
[dicséretedre;

Ó engedd, hogy czentül is eladhassuk elsőszülötti
[jogunkat

Egy kávéskanálnyi kozmás lencsefőzelékért,

Engedd, hogy eladhassuk testvéreinket

Néhány összerágott szivarvégért,

Engedd hogy tovább is tiszteljünk a civilizációt

És átérzett zsolozsmákat énekeljünk az egyéniség
[szabadságáról,

Engedd hogy izzó szívünkkel gyűlöljük a pogá-
[nyokat,

Alkik csak az anyag ocsmány erejében,

A tömeg visszataszító kondauralmában hisznek

S kárhozatos ígérekkel hirdetik, hogy érdekes volna

Egyenesen állni, mélyeket lélekzeni és Nélküled
[élni;

Ó mesterünk, királyunk, örök hatalmas Zsakett,

Óvd meg hű szolgálodat e förtelmes kísértésektől,

Fogadd kezünkől friss, tiszta áldozatainkat:

A pompás szendvicseket, melyekre agyvelőnk
[fehér szeleteit kentük

És beborítottuk legszebb hazugságaink kocsonyá-
[jával,

A cocktailt, melynek átszellemülten pikáns

[zamatát

Kipréselt veritékcsöppjeink, langyos vérsejtjeink,

Zsenge hormonjaink s áhítatos könnyecseppjeink

Teszik ünnepivé,

Fogadd kegyesen a csontjainkból faragott bálvá-
[nyocskákat is

És az aranyozott szélű csekkfüzeteket, melyekért

Fehérek, sárgák és feketék millióit

Égettük el buzgó örömmel a máglyán;

Fogadd szívesen áldozatainkat, magasztos, nagy
[Zsakett,

És engedd hogy jutalomként ajkunkkal illet-
[hessük

Trónod zsámolyán pihenő lakkecipőd büszke sarkát.

Bálint György

Emlékbeszéd Bródy Sándor fölött

IRTA: HATVANY LAJOS

A könyvben: Bródy Sándor nyílt levele Gárdonyi Gézához

Kapható: GRILL-féle könyvkereskedésben, Dorottya u. 2. Ára egy pengő.

„Sándor, éppen te?”

A
7
tudósítástól

Meglátogattam Sztranyavszkyt. Kint lakik a Rózsadombon, az Aldás uccában, a remek villasor közé szorult egyetlen bérház első emeletén. Zöldparolis vadásza nyitja az ajtót, amikor becsöngetek. Talán ez emlékeztet egyedül a Bethlen-rezsim mindig és snejdigen en garde államtitkárára, aki a legkülönben hordta az egységespárti vacsorákon kötelező frakkot, de nem tehetett olyan vakítóan fényes angol cilindert a fejére, hogy hátul ne lebegtek volna láthatatlanul a speciálisan magyar kakastollak.

Most kilépett az Egységes Pártból és erről nyílt, bátor és őszinte levélben értesítette az illetékeseket. Apró reszonneur-politikusok ijedt, mandátumféltő károgásán át hangoztatta, hogy nemzeti szempontból elkerülhetetlenül szükséges a titkos választójog és meglepően kitűnő cikket írt a közéleti tisztaságról.

Sztranyavszky ma már puhakalapot hord és könnyű bambuszbottal jár: nem támaszkodik csendőrszuronyokra.

Kicsit öszülő hajával, szürke zakóban, ahogyan fogad, fesztelenebb — talán embe-ribb —, mint frakkban, hajdan az egységespárti vacsorákon.

A zakót is jól viseli.

Dolgozószobájában karácsonyfa. Angol bútorok, börgarnitúra, egy heverő, óriási íróasztal és nagyon sok könyv. Az egyik kötetet megnevezem: *La Play: „A munkásviszonyok reformja”*. Sztranyavszky talán látja, hogy a könyvet nézem és mosolyog:

— Csak politikáról ne . . .

Megmondom neki, hogy Sztranyavszky nem mint politikus, hanem mint ember érdekli A Hetet, mert kétségtelenül az egységespárti kilépőlevél a titkos választójogról szóló nyilatkozata és a közéleti tisztaságról írt cikke a búcsúzó esztendő három legérdekesebb eseménye. Megmondom azt is őszintén, hogy *míg uralkodott, nagyon népszerűtlen volt, többen szidták, mint Bethlent. Kemény és erőszakos embernek ismerték: rezsimdarabontnak.*

Sztranyavszky most újra mosolyog, kicsit fáradtan, kicsit szomorúan, kicsit fölényesen.

— Igen, ezt tudom. *Népszerűtlen voltam és nem bántam, mert hittem abban, amit csinállok. És azt, amit csináltam, mindig vállaltam és vállalom ma is.*

Amikor már nem hittem benne, akkor azt meg is mondtam. Megmondtam bátran és őszintén a véleményemet, mert én nem tudok hazudni. És nem tudom gyáván bekunyni a szememet,

hogyan ne kelljen meglátnom a hibákat.

Egyszerűen és közvetlenül beszél, nem a képviselőházi beszédek és a politikai interjúk zsargonjában. *Hiszi azt, amit mond. Nem akar érdekes lenni.*

Nem beszélek politikáról és Sztranyavszky szántszándékkal kerüli is az aktuális politikai témákat. Általánosságban beszél a helyzetről. Halkan, mintha magának mondaná, mondja:

— Amiben nem hisz az ember, *azt abba-hagyja* és másba kezd, újra, ha bántják is érte. Én újra kezdem, *ha kell százszor is.* Én nem szögyelem, hogy tévedtem. A kátyuba jutott magyar életet akartam szolgálni. És nem frázis, hogy ezért a kátyuba jutott magyar életért verekedni kell. Még önmagammal is, a régi Sztranyavszkyval. Politikáról nem akarok beszélni. De az nem is politika, ha azt mondom, hogy

nem szeretem azokat és harcolok ellenük, akik a maguk anyagi érdekeit összetévesztik a közérdekkel.

— A mai magyar társadalomnak három típusa van. Ezek: először a *paraziták*, akik a maguk hasznát nézik, aztán a *gyengék*, akik hagyják, hogy elhitessék velük (és el is hiszik), hogy a paraziták önző zsebérdéke azonos a közérdekkel és végül harmadjára azok, *akik nem hiszik el, akik ezt tűrhetetlennek tartják, akik ez ellen harcolnak.*

Megemlítem a titkos választójogról szóló nyilatkozatát s megkérem, hogy *ne* ennek a politikumáról, *hanem arról a különös emberi átalakulásáról beszéljen, amelynek következtében ő elvet, pártot és környezetet változtatott.* Sztranyavszky elgondolkozik:

— Igen, ezt már hallottam — mondja kis idő múlva —, *velem kapcsolatban valami egészen különös lelki átalakulásról beszélnek.*

Nevet.

— Nem vettem észre magamon semmilyen komplikált lelki átalakulást. Véleményváltoztatásom nem lelki folyamat volt. Én csak egyszerűen *logikusan gondolkodom* és talán ami még több — becsületesen. Eddig is a magam életét éltem, ezt élem ezután is. *Ha támadtak, mindig vállaltam, még akkor is, ha nem én voltam a felelős,* az érdemeiket pedig átengedtem másnak. Gyenge és gyarló ember az, aki amikor meggyőződött arról, hogy helytelen, amit csinált, vagy amit mások csinálnak, azért helyesel hangosan,

mert nem mer céltáblaként odaállni apró emberek kicsinyes kritikáinak pergőtüzébe.

A gazdasági helyzetről kérdezem Sztranyavszkyt.

— A négyéves világháború után — válaszolja — már tizenharmadik esztendeje egy új gazdasági világháború gyilkol. A pénz háborúja véresebb és még kegyetlenebb, mint a fegyvereké. Meggyőződésem szerint ma már közel vagyunk, ha nem is a békéhez, de legalább is a gazdasági fegyverszünethez. Ez a gazdasági fegyverszünet oldhatja meg időlegesen ezt a világproblémát. Szerintem a bajoknak minden forrása a vámszerződések hiányosságában és rosszasságában van. Magyarország helyzete valóban kritikus, mert hiszen megbontották az osztrák-magyar kereskedelmi egységet azok, akik most már nagy igyekezettel próbálják ismét összerakogatni azt, amit szétaraboltak, és ezek a franciák.

Tíz évvel ezelőtt még embert öltek volna sokan, ha valaki megpendítette volna az utódállamokkal való kereskedelmi és vámszerződések szükségességét.

Ma ezt a régi tervet szenzációsan újak tartják és hozsannával fogadják. A gazdasági világháború nagy fegyverszüneti konferenciájának az kell hogy legyen az első célja, hogy új vámegységeket állítsanak fel. És ezeket az egységeket nem sok, de erős centrumból kell igazgatni, hogy megkönnyítsék a forgalmat, amelyet ma szinte teljesen megbénítottak.

Közgazdasági munkákról beszél Sztranyavszky és elmondja, hogy sokat olvasott és mostanában sokat foglalkozott ezzel a problémával. Többek között megemlíti gróf Károlyi Imre híressé vált Sárga Könyvét a kapitalizmus válságáról. Erről a könyvről érdeklődöm. Sztranyavszky elmondja, hogy figyelmesen olvasta.

— Érdekes ez a könyv — mondja — és logikusan okos. Gróf Károlyi Imrének sokban igaza van, sajnos, ezt is csak tizenkét év múlva fogják elismerni. A mai kapitalizmus kiélte magát, mert mohó volt, ostoba és tehetetlen. Egy egészen új gazdasági rendszer körvonalai alakulnak ki a jelen bizonytalanságból. Hogy mi ez a rendszer, azt ma még senki sem tudja. A szovjet kísérlet. Még pedig igen rossz kísérlet.

— Az arany is elvesztette a hatalmát, egyszer a világ egyik sarkában gyűlik össze, mászor a másikon. Bajokat csinál ott is, ahol összegyűlt, bajt csinál ott is, ahonnan elvonták. Az aranyfedezet fiktív valami, a konzervatív Anglia is igyekszik megszabadulni tőle és bőlcen a splendid isolation köpenyébe burkolózik.

A mai magyar kultúráról, irodalomról beszélgettünk Sztranyavszkyval később. Új magyar írókat említ, akiknek a könyveit olvasta. Egyenként írókról nem akar véleményt mondani, általánosságban beszél.

— Minden gazdasági válságot kulturális dekadencia követ. Így van ez most is. Hihetle-

nül megesappantak a kultúrértékek. Regényirodalom szinte nincs is. Néhány bátor kötet, hihetetlenül kevés. A színházak repertoírja szinte megdőböntő. Hamis és dekadens hang uralkodik a művészetekben. Hiába keresem az új szobrászt és az új piktort is. De ez szinte törvényszerű. A mai kultúra agonizál. Mint minden: a kultúra is meghal egyszer, mint az ember. Naivság lenne azt hinni, hogy az, amiben mi élünk, örök. Ellenkezőleg: új születik. S az újnak örülni kell.

*

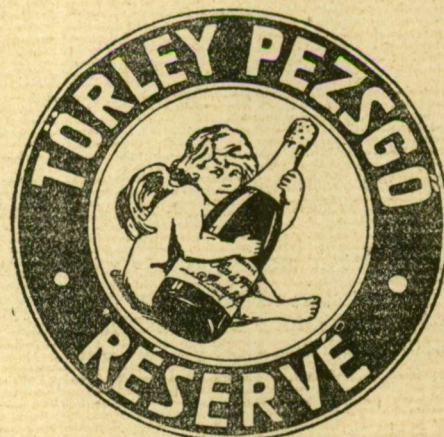
A nagy bőrfotelben új ember ül. Más, mint akivel leültem beszélgetni. A frakkhoz már viselheti a fényes angol cilindert, már láthatatlanok a láthatatlan kakastollak. Így, kicsit öszülő hajjal, szürke zakóban, ahogyan az új művészetekről beszél, sokkal emberibb. Sztranyavszky ma már puhakalapot hord és rezignáltan mosolyog, ha kérdik:

— Sándor, éppen te?

Réfi Sándor

A HÉT

minden csütörtökön
jelenik meg és elő-
fizetőink Budapest
belterületén még az-
nap kézhez kapják.

MOULIN ROUGE
Nagy Revü

Belépődíj nincs

ZSOLT BÉLA:

Nem történt semmi

Az igazgató nem sokkal előbb érkezett haza automobilon.

A szobalány szerint nem volt rosszkedvű, sőt a fürdőszobában, ahol vacsóra előtt megmosta a kezét, füttyörészett. Elfogyasztotta a hideg vacsorát, megivott egy kis üveg bort és közben kiolvasta az estilapokat. A szobalánynak meghagyta, hogy reggel negyed nyolckor keltsse föl, aztán bement a szobájába. Mialatt a szobalány leszedte az asztalt, még egyszer megjelent a hallban, most már pizsamában, gyufát keresett, rágyújtott egy cigarettára és bekopogott a felesége hálószobájának ajtaján. Háromszor kopogott, amíg választ kapott, ekkor benyitott és besukta maga után az ajtót.

Reggel negyed nyolckor a szobalány átlőtt fejfel találta az ágyában.

Az igazgató öngyilkossága heteken keresztül legizgalmasabb és legbonyolultabb rejtélye volt a városnak. Akik ismerték, sehogysm értették a dolgot. Az igazgató másfél éve volt házas. Ez a kemény közgazdasági stratégia szinte kölyökmódra, valóságos exhibicionizmussal szerette a feleségét. Gyakran megesett, hogy a déli Andrassy úton csókoldozott vele az autóban. A színházi páholyban a karját átvette a vállán, átszellemülten babrált a ruhája csipkéivel és az igazgyöngysor szemeivel. Néha megjelentek éttermekben, barokban, az igazgató kibontatott egy üveg francia pezsgőt, minden virágosasszonytól vásárolt egy csokrot és hajnalig táncolt a feleségével. Az igazgató felesége gazdag vidéki földbirtokos lány volt. Egyszerűen viselkedett, a szemében legfeljebb, ha kíváncsiság volt az élete körén kívüleső világgal szemben, de semmi vágy. Az igazgató felesége szenvedélyesen szeretett táncolni és a komor bankár, aki üzletfelei és tisztviselői szerint, egész életében nem ejtett ki ötszáz szónál többet, tánc közben folyton fecsegett, könnyű játékos szavakkal tette a szépet az asszonynak.

Arról sem tudott senki, hogy az asszony nem szerette volna az urát. Soha más férfit nem láttak a közelében, legfeljebb az igazgató szövetségeseit, akik kivétel nélkül idősebbek voltak hatvan évesnél és a harmincnégy éves fiatalember zsenialitásának hatása alatt állottak. Különben is, az asszonyt teljesen őszezűzta az igazgató öngyilkossága, súlyos idegbejött kapott és az eset óta némán, halál-sápadtan feküdt egy szanatórium sötétre függönyözött szobájában.

Az igazgató temetése után azonban a közvélemény sehogy sem tudott beletörődni abba, hogy ez a szenzációs öngyilkosság moti-

válatlanul maradjon. Az egyik konkurrens vállalat sugalmazására, egy napilapban burkolt hírek jelentek meg arról, hogy az igazgató intézete a pittsburgi tőzsdén súlyos veszteségeket szenvedett. A városban ekkor mindenki föllélegzett, mert az igazgató sírján túl soká heverték a koszorúk megtépázatlanul. Várták a kiderülő disznóságot, az összeomlott hazárd spekuláció pikáns részleteit, egy kis gusztusos csalást, esetleg sikkasztást. Másnapra a bank fölényen bebizonyította, hogy az igazgató a pittsburgi tőzsdén megkészszerelte a vállalat vagyonát. Erre néhány napi csönd következett. Ekkor történt, hogy az igazgató villáját az özvegy bátyja eladta egy meggazdagodott politikusnak, mert az asszony nem akarta többé látni a tragédia színhelyét. A városban erre elterjedt a hír, hogy az igazgató elvesztette a magánvagyonát, mert megkontremínálta a saját bankja üzleteit. Erre a pletykára hamarosan rácáfolt a három tízezer pengős jótékony alapítvány, amelyeket a család az igazgató emlékének megörökítésére följánlott.

A harmadik pletyka egy asszonytól indult ki, aki állítólag az igazgató háziorvosától hallotta, hogy az öngyilkos gyógyíthatatlanul beteg volt. Egy régen kikezelt betegség tört ki rajta váratlanul. A pletyka visszajutott a háziorvoshoz, aki rágalmazásért bepörölte az úriasszonyt, a pletyka forrását. A tárgyaláson kiderült, hogy a pletykának semmi alapja sincs. Az orvos az elhunyt tiszta emléke érdekében szükségesnek tartotta, hogy ismeresse a boncolási jegyzőkönyvet, amely szerint az igazgató hibátlanul egészséges, remekül kisportolt férfitestet hagyott maga után.

A pletyka ezután elfáradt, az emberek vállat vontak, az eset aktualitása lassan elkopott. A vállalat élére új igazgató került, napoként átlag tizenötven lettek öngyilkosok, igazgatók, napszámosok, a rejtély megoldatlan maradt, senkinek sem volt fontos, hogy kibogozza.

*

Eltelt egy év és az asszony még mindig szanatóriumban vergődött, némán, lethargikusan. Előbb a szokásos módon kezelték, hidegvízzel, brómmal, altatószerekkel, később vállatni próbálták, hogy kimozdítsák helyéből a sziklát, amely a szívére hengeredett... Az ideg orvos állandóan faggatta:

— Mi történt azon az éjszakán?

— Nem történt semmi! — felelt az asszony rémülten, szinte mentegőzve.

Nem akart, vagy nem tudott többet mondani. Nem történt semmi, illetve az történt, mint más éjszakákon. Többet nem tud. Egy

órákor az igazgató visszament a szobájába. Aztán... aztán megtette... Ez volt... És most már ne bántsák, ne bántsák, mert ő is... ő sem bírja tovább...

Nem történt semmi.

Nem sokkal később az asszony kezelését átvette egy fiatal ideg orvos, aki már az első pillanatban mély hatást keltett benne. Fiatal volt, fölényesen okos és volt a lényében valami határtalanul megnyugtató és biztosságos. A ritka fajtából való, aki szükségszerűen kiváltja a rejtekező lélekből az őszinteséget és közlékenységet. Az asszony eleinte neki is azt hajtogatta:

— Nem történt semmi.

De az orvos nem szerelt le, egy pillanatra sem engedte ki szuggesztivitásának köréből. Hosszú, ádáz harc után végre az asszony pontosan összeállította az utolsó éjszaka minden aprólékos részletét.

Ezek szerint az igazgató a legderűsebb kedvben nyitott be hozzá. Ő már aludt, ezért kellett az urának háromszor kopognia, ahogy ezt a szobalány vallomásából is tudjuk. Tíz percig beszélgethettek, ha jól emlékszik, a férje elmondott neki egy viccet is, amit a klubban hallott. Azután az igazgató az ágy szélére ült, hosszasan, merengve, mosolyogva nézett a szemébe.

— Mondd, — kérdezte hirtelen — szeretsz te engem?

— Miért kérded? — nézett az asszony csodálkozva.

— Az úgy nem olyan egyszerű — mondta mosolyogva. — Azt kérdezem, hogy szerelmes vagy-e belém?

Az asszony nem értette, miről van szó, sejtelve sem volt, hogy milyen aktualitása van a kérdésnek. Minden a legnagyobb rendben volt. Tudott volna egyenesen is válaszolni, de nem tulajdonított különös jelentőséget a szavaknak. Azt hitte, hogy férje az édelgésnek, a babusgatásnak, a szerelmes dialógusnak új formájával kísérletezik.

— Hogy kérdezhetsz ilyet, hisz a tied vagyok egészen, senki máshoz nem tartozom, miért kérded?

— Az a kérdés, hogy szerelmes vagy-e belém? — hajtogatta tovább az igazgató türelmetlenül.

— Mi az, hogy szerelmes? ostoba vagy fiam! Mit akarsz ezzel? Igazán nem értek.

Az asszonyban valahogy akarata ellenére feltorlódott valami játékos makacsság. A férfi még mindig mosolygott, de a szemét komoran összevonta.

— Hát akkor másképpen kérdezek. Válaszolj erre: ha én nem lennék, ha engem nem ismernél, tudnál-e mást szeretni?

— Honnan tudjam én ezt. Ha te nem len-

nél, valószínűleg mással találkoztam volna össze, máshoz lennék hű és másnak mondanám, hogy ne beszéljen össze ennyi ostobaságot!

— Szóval... — mondta erre kis szünet után tompa hangon — te el tudnád képzelni azt, hogy én nem lennék. És el tudod képzelni, hogy akkor mást szeretnél. Ez az! Ha szerelmes lennél belém, akkor saját magadat sem tudnád elképzelni nélkülem.

Az asszony ekkor bosszankodva felnevetett.

— No, most már elég! Aludni akarok és fekdj le te is, te kis... Hogy egy felnőtt ember ilyesmiken törje a fejét.

Az igazgató ezután megcsókolta a feleségét és kiment a szobából. Reggel főbelötte magát.

Az ideg orvos kénytelen volt beismerni, hogy az asszony igazat mondott: itt csakugyan nem történt semmi. Csakugyan, semmi. Az asszony kedves volt, jó volt, odaadó volt, mint máskor, a férfi megkapta tőle szerelme és hűsége minden bizonyítékát. Nem történt semmi. Csak szavak estek. Súlytalan szavak, amelyekre kirívóan rácafoltak a tények. Az asszony boldogan adta oda magát a férfinak és soha senkinek nem adta oda magát azelőtt sem. Egy tekintettel, egy mozdulattal sem árulta el soha, hogy a férjén kívül akár a fantáziájában is megfordult volna más férfi alakja, izgatón megkíváncsan. Soha mással nem volt egyedül egy szobában, mint a férjével. Soha mással nem sétált, soha mással nem táncolt. Egyetlen nagy vágya volt, hogy gyereke legyen a férjétől és ezt állandóan hangoztatta. Mi volt ez, ha nem a legtökéletesebb szerelem? De valami megmagyarázhatatlan gátlás, emberi idegenkedés a patétikus szavaktól, vagy asszonyi kacérság — befogták a száját, amikor ki kellett volna mondania az elcsépeelt színpadias banalitást: szerelmes vagyok beléd!

Ha némák lettek volna, ha az ember nyelvét nem vágta volna fel az élet irgalmatlan szenvedése, hogy eltudja kiáltani az első jajt, akkor ezek az emberek most boldogan, egymást habzsolva simulnának egymáshoz. Akkor tudnának egymásról mindent és elhínnének egymásnak mindent biztosan, megcáfolhatatlanul. Mi történt itt?

Az asszonynak igaza volt: csakugyan nem történt semmi. Az igazgató az ágy szélén ülve diskurált a feleségével, aztán főbelötte magát. Hogy tehet ilyet valaki, aki nem tette tönkre a bankját, nem vesztette el a vagyonát, nem kellett eladnia az autóját és nem csalta meg a felesége.

A városban ezt sehogyan sem tudják megérteni.

HATVANY LAJOS:

MOLNÁR MOLIÈRE USETT

Molnár Ferenc ritka vendég a magyar zsurnalisztikában. Kár. Mert a leglogikusabb fő, de nem szárazon az, logikájában van valami démoni svung, valami megjelenítő, valósággal dramatizáló elevenség. Vicce nem csupán tréfa, hanem filozófia, az ő szűkkörű s éppenséggel nem magasrendű, de azért sokrétű, tarka és harmonikus, külön molnári világának egyetlen lehető megjelenítési formája.

Barátai vagy ellenségei — annyi sikernek koszorúsa számára ezek a fogalmak egybeolvadnak — ráfogták Molnár Ferencre, hogy a zsurnalisztikát azért hanyagolja el, mert aki annyit keres, annak nem érdemes olcsó pénzen lapokba írni. Bevallom őszintén, hogy nem hittem ezeknek a híreszteléseknek. Mert az nem lehet, hogy olyan igaz írónak, aminő Molnár Ferenc, ne legyenek ebben az érdekes világban mindenféle érdekes mondanivalói. S ha meg vannak, akkor anyagi függetlenségét, bizonyonnyal csakis arra használhatja fel, hogy ezeket a mondanivalókat függetlenül és szabadon meg is írja. Okos ember létére, csak az alkalmat lesi, hogy kiadja, amit megírt.

Ezért kaptam örömmel a *Pesti Napló* izgalmasan érdekes karácsonyi számához, melyben ujságcikk alatt végre-valahára megpillantottam Molnár Ferenc nevét... No, itt az alkalom, gondoltam magamban és már ittam a betűket, melyek Molnár szövegéből valósággal fölkinálkoznak nem csupán az olvasó szemének, mert az ember cimpái közt lélegzi be, valósággal inyen tapogatja ki Molnár Ferenc cikkecskéjének mézédese aromáját és illatos zamatját. Lenyűgöző dialektikus, aki még elvontabb természetű, távoli mondanivalóit is rögtön képben és adomában hozza közel, — őt érzékében köti le az olvasót, hogy annak ellentmondási ösztönét valósággal lenyűgözze.

De aztán hiába, a pillanat múlik, az ösztön ébred s az ellentmondás, az igazság jogán kikívánczik az emberből.

Molnár Ferenc ugyanis, mintha csak meg akarná erősíteni legintimebb rosszakaróinak ráfogását, karácsonyi cikkében azt írja meg, hogy bizony neki eszibe sincs a mai napokhoz hozzászólni, mert a napok komiszak, az embereket egész napon át ostromozza az élet, — minek őket ostromozni, még este is? Mintha ezt az argumentációt, ha ugyan kevésbé művészi előadásban, de már hallottam volna egynéhányszor Kovács úr,

Schmidt úr, Dubois úr, Brown úr, Kohn úr, szóval minden ország és fajta filisztereinek szájából? Igaz ugyan, hogy Molnár Ferenc a maga nézeteinek alátámasztására még Dumas fils tekintélyét is idézi. Az is megírta egyik színműve elé csatolt bevezetésben, hogy nem hisz a színjáték javító hatásában.

Nos igen, hát nem hisz benne. De teszem olyan legény, aminő Aristophanes volt, hitt benne. Már pedig, ha a háromezer esztendő haragok és hahoták nagymestere megszólal, akkor meg se hallszanak mellette a félszázad előtti világsikerek francia mesterének mosolyos elmésségei. Dumas fils művei, a Kaméliás hölgy fiatalos *vurf*-jának kivételével, ma már csak Molnár Ferenc emlékezetében élnek, aki ezelőtt harminc évvel, mikor a szépségnek, igazságnak, nagyságnak lelkes, de balga balekjei Aristophanest, Shakespearét, Moliéret, Katonát és Madáchot bujták, mint a világhír ifjú jelöltje, igen okosan, Dumas filsnek szorgalmasan forgatott drámáiból tanulta meg a képzelet és szenvedély fékentartásának, a szerkesztés mechanikájának, az esprit szalonképességének és a bonyodalmi élek tompításának tetszetős művészetét.

Másrészt persze, ha letörlöm emlékezetemnek polcát, melyen Dumas fils művei porosodnak s fölcsapom a világszínpadok műsoráról méltán lekerült színdarabok könyveit, lehetetlen észre nem vennem, hogy az ifjabbik Dumas az emberi szabad érzés mellett szállt síkra a polgári társadalomban megcsontosodott házasságnak intézménye ellen. Dumas fils büszke volt darabjainak közvetlen szociális hatására, mert állítólag az ő színháza bírta rá a francia törvényhozást, hogy a házasság fölbonthatatlannak vélt kötelékein lazítson s a válást tegye lehetővé. Akármit hirdetett tehát a színpad javító hatása ellen, mégis iránydarabokat írt s emberek helyett inkább az irányzatosságnak két lábra állított szöcsöveit mozgatta a színpadon. Mindez a művész ellen szól ugyan, ki a Kaméliás hölgy megírása után, mintha kihúlt volna, elmésséggel és célzatossággal volt kénytelen a teremtő erő hiányát kipótolni. Ez az, amit kétségtelenül maga is érzett, ezért biggyesztett tételes drámái mellé vitatkozó bevezetéseket. De ezek a bevezetések sem bizonyítanak egyebet, mint hogy Dumas világias pózjai és akadémikus allűrjei ellenére, a maga módján ostromozott bizony s a Spenglerrek mai korszakában rossz hírbe került, libe-

rális haladásnak egyik szerény, harcos katonája volt.

Nos hát, Molnár nem az. Nem is szándéka, hogy az legyen. Ujságcikkében leplezetlen őszinteséggel kimondja, hogy ő a meghajszolt embereknek csak kellemes szórakozást akar nyújtani, háromórás önmegfeledezést, a sok keserűség után kacajt. Őt világrész legkülönb szórakoztatójának bizonyára joga van reá, hogy a maga gyakorlatát, — melynek ellenállhatatlanul boldogító hatását magunkon is olyan gyakran és olyan halásan éreztük, — Molnárnak, mondom, joga van rá, hogy rendkívüli sikerrel űzött praxisát, ha ugyan szimplifikáló nyárspolgári bölcseséggel, de mégis csak elméletben is igyekeznek igazolni.

Sajnos, hogy nem csupán igazolja emberi részvétlenségét, mellyel írói szuverenitása jogán sikerült magát valósággal kikapcsolnia a korból, hanem egyenesen támadásba megy át. Hadat űzen az öreg puritánoknak és a fiatal törtetőknak, akik alatt alighanem Bernard Shaw-t, Bourdet-t, Jules Romains-t s talán Zuckmayert, Brucknert vagy Werfelt s egyéb „ostorozókat“ kell érteni, mert nem bonbont, pusztít és idegcsillapítót osztogatnak a maguk publikumának, hanem igenis a napi gondok meggyötörtjeit azért terelik színházba, hogy gyötrelmeiket a színpadról még a század gondjaival is megtetézzék.

Ha Molnár Ferenc világró lett, ezt a mi hajdan — Istenem! alig tizenöt év előtt még — legmulatságosabb, legötletesebb félbalkáni Chikágónknak, Budapestnek köszönheti, melynek még szürke pora is fölesillant a gúnyosan hunyorgó pesti szemekben s éppenséggel Molnár Ferenc kihívó monokliján. Deres üstökével és internacionális életével pesti gyerek maradt, mulattató és megható, vásott és értelmes, sőt mi több, érzélgős, örök Páluccai fiú. Mi pestiek Molnár Ferencben a mi századeleji, drága Pestünk egyetlen, soha vissza nem térő hangulatainak emlékét dédelgetjük, — jólesik nekünk az az érzés, hogy valahányszor az est leszáll, világsszerte sok-száz színházban, sokezer ember soha vissza nem térő, örökre megromlott pesti hangulatoknak tapsol. Mégis, már két évtizeddel ezelőtt, valósággal a csevegés orgiáiban átmulatott éjszakák után, fáradt és kiábrándult hajnalokon hazavánszorogva, pironkodva éreztük, hogy ennek a fővárosi elmésségnek hiányai vannak. Ezek a pesti viccesek ugyanis szentül meg voltak róla győződve, hogy az Oktogon tér külön, mint a római forum, hogy a newyorkbeli veseasztal sziporkázóbb, mint Alkibiades beszélgetései Szokratesszel s hogy alapjában az a Shakespeare-kérdés nincs tisztázva . . . csak a smokkok vették a fejükbe, hogy olyan nagy író. Pesti ember tisztán lát, nos hát neki nem imponál se

Shakespeare, se Spinoza, se Goethe. De a pesti fiú nemcsak a külföldi nagyságot nézte székspszissel, — itt egy tollforgató nemzedék nőtt fel, melynek ugyan nem kellett sem Arany, sem Petőfi . . . tudomásul sem igen vette, hogy itt már a rotációs papír meghonosítása és a Vigszínház megalapítása előtt is történtek, talán nem jelentőség nélkül való irodalmi kísérletezések . . . a pesti fiatalságnak legfőleg, ha a francia kultúra imponált. Ő nem Moliéreért, inkább Flers és Cail-lavet-ért, talán még Anatole France-ért is. France-on túl nem terjedt az okosok okossága, azazhogy mégis, mert amit nem értettek, annak a korlátoltság egész felelőtlenségével még létjogosultságát is tagadták, azt kigúnyolták és lekicsinyelték . . .

A zseni ép olyan kevésbé kapott pardon-t ettől a szigorú areopagtól, mint a morál . . . midőn most Molnár szórul-szóra azt írja, hogy füttyöl az „ostorozásra“, mintha csak ennek a híres embernek füttyében annak a régi, levitézlett veseasztalnak visszhangját hallanám. Fölötte időszerűtlenül. Mert ez a minden országokon keresztülsűrítő fütty, mintha csak meg nem értett, egyetlen és borzalmas korunkkal szemben a talentumnak köteles felelősségérzetét füttyülné ki . . . Hiszen aki ostorozza a rosszat, azt nem valami perverz, szadista szándék vezeti. Aristophanes, Moliére, . . . Shaw és Pirandello is csak mulattatni akarnak. S a néző mégis, miután három színházi órán át mulatott, színház után gondolkodó fővel tér haza, — s még másnap is úgy ébred, hogy valami felháborodás-vagy lelkesedésféle pislog benne. Mintha belül ki volna cserélve, másképp érzi és másképp látja a világot.

Alfred de Musset egy este betévedt a Theatre Francais-be, ahol a szerzőnek nem volt nagy sikere: „hiszen csak Moliére volt, ez a nagy ügyetlen, aki tudvalevőleg valamikor a *Misanthrop*-ot írta meg. Bizony az nem értett a lélekesiklandozás szép mesterségéhez s nem tudott adott helyen és helyzetben mindig jól kifőzött megoldással szolgálni. Hála Istennek a mi színpadi szerzőink módszert cseréltek. Jobban szeretjük a divatos drámákat, melyekben a cselszövény, mint valami forgó rejtvény, zsinóron perdül egy semmi-ség körül“.

Musset kétségtelenül Dumas fils és Sardou ősapjára, Scribe-re, a szerzői osztalékok dramaturgiájának felfedezőjére céloz, aztán megint Moliére-re tér vissza s így folytatja:

„Ez az ür a hajdani nyers őszinteség körül végül is azt a hitet fogja kelteni, hogy minden finomságunk és gunyoros szellemünk mellett, a szív kipusztult belőlünk . . . Mihez hasonlítsam ezt a beszennyezett színpadot s a szörnnyű szégyent, melybe a múzsa belemerült? Bennünket a gyávaság tart féken s az

ostobaság azt hirdeti, hogy a vén nap alatt az események rendje bezárult. Mintha csak az emberi faj hibái nem nőnének ki minden évben, minden héten... A mi századunknak is megvannak a maga szokásai, megvan tehát a maga igazsága is. *Aki kimondja, mindig akad hallgatóra.* Ó, ha mernék beszélni, ha hihetném, hogy jól tudok beszélni. Ha megsuhogtathatnám a satyra korbácsát s a zöld pántlikában cicomázó Alcest-et felöltöztetheném talpig feketébe. Mert ő hajdan csak néhány rossz versért gurult haragba. Hejh, ha ma toppanna be Páris nagy városába, mennyi má minden külön anyagra találna, hogy felforralja epéjét, mint csak egy rossz-fajta nőre meg egy rossz szonettre. Oh notre maitre á tous! Ó mindannyiunk mestere, ha a sírod bezárult, engedd, hogy egy pillanatra fölébresztelt hamvaiddban motoszkálva, szikrát keressek s ha találok bennük egyet, azon leszek, hogy kigyujtsam és utánozzalak. *Taníts meg reá, hogy merész szádban milyen hangon szólalt meg egyetlen szenvedélyed: az igazság!* Zseni hijján, hogy a magam hangját

hallassam, legalább a bátorságom lesz helyén és a méltatlankodásom... *I'en aurai le courage et l'indignation*."

Igy érzett 1840 júliusában a Biedermeier-lyrának méla dandyje a *Soirée perdue*-n, azon az elveszett szinpadi estén, melytől a vers címét kapta.

1932-öt írunk. Az idők változnak, a divatok és a költők, de Moliére körül ma is üres a színház... akkor is, ma is azoknak volt és van igazuk, akiknek nem szenvedélyük az igazság s akik fütyülnek az ostromozásra... szeretetre, jóságra, poézisre, szépségre s vég-eredményben mindenre, ami az életet megélésre érdemessé teszi. Mert aki ostromoz, az szeretet s ha az élet meg is csalta szeretetében, azért mégem ábrándult ki belőle, hanem úgy rajong érte és úgy imádja az embereket, hogy akárk ostorral is rá akarja őket terelni az élet szeretetére. Ezért vagyunk néhányan, akiknek Moliére, Musset, Shaw, Pirandello, ... az agg puritánok és ifjú törekvők jobb, bár kockázatosabb részére esik a szívünk választása.

Akik az akasztófa körül álltak

Horváth István, az angyal földi rendőrgyilkos statáriális tárgyalásán történt. Délután négy óraker a Töreky-tanács füledt termeiben az orvosszakértőkkel birkózott a védelem, még hátra voltak a pörbeszéddek, félhatra-hatra vártunk ítéletet. Lementem telefonálni. A törvényszék elsőemeleti folyosóján az ügyészségi irodaigazgató szobája előtt százötven-kétszáz ember gyömöszölte egymást. Mit akartak? *Fazekas főigazgatóhoz akartak bejutni, hogy jegyet kérjenek az akasztáshoz.* Ezek a kriminalisztikai főpróba-hiénák már elítélték a gyilkost.

Fogházörök, rendörök gyúrták az utálatos tömeget; kardlapra és puskatusra is szükség volt. Az akasztási proszéciumot igénylők türelmesek voltak, hagyták magukat. *Egyetlen ember tiltakozott csak.* Rákörösen a rendörök elé ugrott, levélpapírt lobogtatott a kezében.

— Tudják, hogy ki vagyok én? — kiabált mérgesen.

Résztvénytársasági „főtisztviselő” volt, aki levelet hozott cégétől. Ajánló levelet. Protekciót.

Ismerőst látok a tömegben. Polgár ékszerész, meg kell kérdezni tőle:

— Miért akar kimenni?

— Kíváncsi vagyok a dologra. Ilyent még nem láttam.

— Hogyan jut jegyhez?

— *Egy kuncsaftomnak az unokahuga gépirónó az ügyészségen.* Megígérte, hogy szerez nekem egy jegyet.

Nem különös ez? Az ékszerész úr az ékszerműhelyben délután levette a fehér munkaköpenyét, még elszaladt a borbélyhoz, mert szakállasan még sem lehet kivégzésre menni, aztán otkolonosan, rizsportól hamvasan beállt a hideg törvényszéki folyosón a tülekedők közé. Jegyért. Az ékszerész és a többi ékszerészek, ügynökök, *részv. társ.* főtisztviselők kaptak jegyet, még arra is áldoztak, hogy minél előbb kint legyenek a szomorú Maglódi úton. Autón mentek és az úton felajzottan beszéltek a rájuk váró élményről. Belenézni az üvegesedő szemekbe, megfigyelni az összekötött lábak rángását. És maga a helyszín képe: sötét udvar, oldalt a börtön szürke fala, a szomszédban a kápolna, a lélekharang melankólikus csengetése, örök a virágágy körül. A robusztus hóhér a bitófa tövében üldögél. Ó, sokáig lehet mesélni erről.

Ez még egy főpróbánál is több.

A társadalomból kiszakadt rendőrgyilkos kivégzése — így gondoljuk — az államhatalom és az elítélt magánügye. *A törvény gondoskodik hatósági tanukról,* az ujságíróknak is ott kell lenni. *De mit keresett Polgár ékszerész 1931 december 22-én este a gyűjtőfogház udvarán százötven lihegő társával együtt?* A bíró elfordítja a tekintetét, a rendőrtiszt a kalapját a szeme elé teszi, a bűnügyi riporternek a cipőjüket nézik, csak ékszerészek ágaskodnak ki a tömegből, nehogy elmulassanak a halálraítélt vergődéséből egy ütemet.

Lukács István

E-e-e-etyetyetye

mondja

a körültekintő ember

A körültekintő em-dllván az összdolgoz, ma már a ber figyelve minden-re kiterjed s létét, sőt jólétét igyekszik minden eshetőségre biztosítani. Azt mondja a miniszterelnök, hogy „bizalommal tekintenek a jövő elé” s mások is hasonló kijelentéseket tesznek, Teleszky szerint például nincsenek túlságos nagy bajok, Ivády is közli, hogy ő optimista. E-e-e-etyetyetyetyetye! — mondja mégis a körültekintő ember, — magam is optimista vagyok, de azért azt tartom, nem árt, ha az ember magával viszi az esernyőjét.

Szóval a körültekintő ember optimista ugyan, de azért az ügyeit úgy rendezi el, mintha pesszimista lenne. Elhiszi Hoovernek, hogy egy kis moratóriummal minden rendbe jön, de a moratórium felől különféle becsléseket is meghallgat s bár arra a destruktív számításra, hogy ötvenévi moratóriumra lenne szükség s még akkor is legalább tízszer akkora tartozást kellene elengedni az adósoknak, mint amennyivel összesen tartoznak, sőt a hitelezőkre is ráférne ugyanakkora moratórium, — erre a defetista beszédre fölénnnyel vágja rá, hogy marhaság, később azonban gondolkodba esik s megint csak így fejezi ki véleményét s szándékait: e-e-e-etyetyetyetyetye!

Mégis felette komplikáltan állván a dolgok s a javulás oly ezerféle s különféle, mondhat-nem különösféle jelenségek felől indul el, hogy az ember már szinte azt sem tudja, hol áll a feje, Földes Béla v. b. t. t. szerint például a születések számának világszerte észlehető csökkenése hozza meg a várva-várt eredményt, mert a csökkenés folytatán 20—30 év alatt megszűnik a munkanélküliség s akkor aztán „eljön a racionalizálás és a tudományos munkarendszer nagy korszaka”. Tehát akár így, akár úgy, de mégis szinte már egész cifrán

körültekintő ember is zavarban van. Hejhaj, semmit, de semmit sem lehet egész biztosan tudni és tagadhatatlan, hogy többet ért Ferenő József korában egy veréb, mint Sztalin korában egy tűzok. Ezért én a körültekintő emberek számára batorkodtam egy lét- és jólét-biztosító tervezetet készíteni, melyet most rövid kivonatban ismertetek.

A körültekintő embernek legyen háza, földje és pénze. A földre azért van szükség, mert nem lehet egész biztosan tudni, hogyan lesz a házakkal. A házakra azért van szükség, mert nem lehet egész biztosan tudni, hogyan lesz a földdel. Pénzre meg azért van szükség, mert sem a földet, sem a házakat illetőleg nem lehet egész biztosan tudni.

Pénznek azután otthon is kell lenni a Wertheimben, meg a bankban is, illetve mivel hogy a bankokat illetőleg sem lehet egész biztosan tudni, több bankban, mondjuk háromban. A körültekintő embernek többféle pénzének kell lennie. Valami pengő, valami font, valami dollár, valami yen, egy kis pezo, egy kis svájci frank, esetleg holland forint és svéd korona. Hogy eztörvénybe ütközik — vagy csak rendeletbe? — az baj, de ezt én mint tervezetkészítő, nem vehetem figyelembe, mert tervezetem elsősorban elméleti s az ilyen részletkérdéseket a körültekintő ember intézze el az önmaga erejével, hiszen azért körültekintő ő.

Mivel azonban a pénzről sem lehet egész biztosan tudni, azaz a fontról, dollárról, yenről és a többről sem, — azért legyenek még a körültekintő embernek platinarudacskaik is. Sőt még egy darabka rádium is szükséges, nem nagyobb, mint egy borsószemecske.

A történelem tanúsága szerint azonban földünkön időnként itt-ott fölbukkantak átkozott szisztémák, melyek a legkörültrekin-tőbb emberektől is úgyszólván

elrabolták földjeiket, házaikat, pénzüket, aranyrudacskaikat és platinarudacskaikat, — tehát még a rádiumborsószemecskét illetőleg sem lehet egész biztosan tudni. El lehet ugyan a rudacskaikat is, a borsószemecskét is rejteni, részben a városi, részben a falusi ház pincéjében, padlásán, falában; le lehet eresztetni a kútba, el lehet ásní a kertben, de azután mégis csak elő kell belőlük szedni egy-egy darabkát s az egész eljárás szintén nem tökéletesen veszélytelen.

Célszerű tehát, hogy a körültekintő ember magát élelmiszerekkel és használati tárgyakkal is bőven ellássa. Egy kis konzerv, egy kis kétszersült, dohány, ruha, ingek, cipő, szövet, selyem, vászon nem árt, sőt szükséges. Ajánlatos azután mondjuk egy zsebóragyűjtemény, tesszem úgy kétezer darab, csak úgy az ágy alatt, skatulyákban. Mert amikor már minden kötél szakad, egy-egy zseborát kéz alatt eladva 5 napig is élél az ember, már pedig 2000-szer 5 = 10.000 nap, ez is 20—25 év, már pedig: qui habet tempus, habet vitam.

És még mindez nem elég! A körültekintő ember a tűró- és elviselőképeség szempontjából is fölszereli magát. Igyekszik magát megedzeni, hogy kiskabátban is kibírja a legnagyobb hideget s nagykabátban is a legnagyobb meleget. Megtanulja a padonalvást, rászoktatja a gyomrát, hogy szükség esetén káposztán is éléljen, sőt tartalékszirt szed fel, ha netalántán káposzta nélkül kellene életét tengetnie. És így tovább, és így tovább.

De az igazán körültekintő ember még ezzel sem elégszik meg. Begyakorolja azt is, hogyan kell különféle embertársaival szemben viselkednie, nehogy valami rovás legyen a terhére bármilyen eshetőség esetén is. Hogy csak a legdurvább példákat említsem: ha kommunistával beszél, azt mondja, igaza van Marxnak, kiki addig nyújtózkodjék, ameddig a

takarója ér; ha fasisztával beszél, azt mondja, én mindig mondtam a szocialistáknak, hogy nincs igazuk, amikor azt állítják, hogy kollektív termeléstől megszűnik a fejfájás; ha pedig demokráciával beszél, hát azt mondja: nem tagadom, hogy én valamikor a diktatúra mellett nyilatkoztam, de mindenkor hozzátettem, hogy a diktatúrának viszont demokra-

tikusnak kell lennie.

Az itt adott utasítások megtartása, illetve azok végrehajtása után azután a körültekintő ember szilárd bázison áll és teljes bizalommal tekinthet a jövő elé, legföljebb még apró kis részletkérdések adódnak, amelyeknek megoldása azonban mindig az adott helyzettől s körülményektől függ s az már bizonyos egyé-

ni leleményességet kíván, bár idevágó általános szabályok is felállíthatók, ha korlátolt mennyiségben is, például: az uccán való bandukolás esetén, amiatt a bizonyos téglá miatt, ajánlatos nem a házak tövében, hanem jóval kiljebb, lehetőleg a járda szélén mozogni.

Nagy Lajos

RÉTI SANDOR:

Csak **BORT, BÚZÁT, BÉKESSÉGET!** ne

E sorok írója szereti a bort, tiszteli a búzát és örül a békességnek. A magyaros formájú, zengőn és tömören nagyalföldi újévi köszöntőt Nagykorörsön tanulta, ahol a legszebben beszélnek magyarul és hitt benne, bár a borral csak kis budai kocsmák asztalánál találkozók és fogalma sem volt soha arról, mi az: „hektoliterenként ab Badacsony“, meg „maligand“ és nagyon régen nem látott sárga búzatablát, amelyet ma már az aszfalthoz szokott szeme talán meg se tudna különböztetni a karcsúbb rczsetől. A békességről viszont szabadjon csak annyit modania: tív évvel a világháború előtt született.

Most az új esztendő hajnalán újra nagy magabiztatással elismételgette magában: bort, búzát, békességet.

És meglátogatta a bort, meglátogatta a búzát és meglátogatta a békességet.

Nem örültek a látogatásának.

A bornak főbérlete van a Dorottya uccában, jól berendezett komoly irodája, ahol az íróasztaloknál tisztviselők ülnek és számolnak literben, hektoliterben. *Nem hordókban és nem kádakban áll itt a bor, hanem nagy szürke könyvben*, amelynek egyik lapján Badacsony, a másikon Hegyalja szüretje. Ez a főkönyv. Boros főkönyv: ferdén szaladnak rajta a csíkok.

Régi zsidó hittankönyvek reprodukciói az öreg Noé után két izmosan karcsú héber fiú visz rudon hatalmas szőlőfürtöt a taposóba. Viszont Zimmermann Lipót és Fiai híres patricius bornagykereskedő cégnél, ahol a bort meglátogattuk, sápadt, sovány, neurasténia praktikus tart két ujjal apró mintáveget a zöldernyős villanykörte felé.

A bor rezidenciájában egy kisasszony dirigál, ő az üzletvezető. Energikus, okos, érti a szakmáját s olyan fölényes, mintha Fedákot játszaná a Vígszínházban.

— Bort, búzát, békességet — mondom az üzletvezető hölgynek, aki ma talán a legjobban ismeri a borpiacot.

— Bort? — mondja csodálkozva, olyan hangsúllyal, hogy az apró kis mintapalackok

tartalmát — Tályá olvadt rubinjával s a tokaji folyós arannyal — a kérdés után az ecetkattell magas áron átvehetné.

Csak bort ne, mondja Karfunkel kisasszony és ismételteti: csak bort ne.

— *Oriási készletek vannak és hetek óta teljesen megszűnt a borexport*, a valuta és devizaneheztségek miatt, borzalmasak a vámok. Mamár csak rekompensációs üzleteket lehetne csinálni, ha a külföld vásárolna is: pengőért nem szabad árut adni. A bornak ma alig van ára, és egy jó termés az új esztendőben katasztrofális volna. *Még több lenne a bor.*

— *Búzát, békességet, igen* — de bort az Istenért ne!

*

A pipacsok szelid pirossága — hiába szeretnék „színes“ lenni — nem virít már messziről az ember szemébe. *A búzát* ugyanis a Futuránál látogattam meg, a Futura R. t. központi irodájában, amely a Bécsi ucca 2. számú házban székel. A marokszedő lányok muzsikás nótája helyett sok írógép szürke és monoton kopogását hallom. Itt elvész a búza romantikája.

Búzát, békességet — mondom most már nagy óvatosan és elharapom a bort a mondat elején. Az egyik gabonaügynök, akire ráköszöntök, válaszul így felel:

— Tizenkettő 80, de megszűnt az export.

A Futura igazgatóját, Pellegrini urat keresem fel, ő beszél a búzáról:

— Bizony néhány hét óta szinte teljesen megszűnt az export. *Búzában nincs kereslet. Ma a raktárakban egymillió mm. fölösleg van*, a földművelési minisztérium hivatalos kimutatása szerint. Ez nem nagyon sok, de elég. *A közraktárakban másfélmillió búza halmozódott fel*, ennek a tömege napról-napra váltakozik. A búza napiára 12.80—13.— pengő. Nincs kereslet benne. *A gazdák nem adják el*, tartják a búzát.

— Jó termés mit jelentene, kérdezem és a Futura igazgatója szárazon állapítja meg:

— *Aresést...*

A bor és a búza után a békességet látogattam meg, a Weisz Manfréd gyár csepeli telepén, ahol néhány évvel ezelőtt még tankokat építettek, ágyút öntöttek, repülőgépet szerkesztettek, srappelokat és gránátokat csiszoltak. Ma fazekakat gyártanak, egészségügyi berendezéseket és bicikliket külön kosárral pékinasok számára, akik közül az utóbbi időben nem egynek inkább megfelelőbb lett volna a tank.

A telep olyan, mint egy vár. A munkásbékének a vára ez. Ezrével dolgoznak a munkások. Az egyik telepen csöveket öntenek, nem a régi kemény acélból ágyúk számára, hanem

ólomból, vízvezetéknek. Érdeklődöm, hogyan megy a munka, s megtudom, hogy remekül. Rengeteg fazék és bicikli készül naponta, majdnem ugyanannyi, mint ahány tank és gránát a világháború alatt, és mégis baj van, mert a gránát jobb üzlet volt, mint a fazék, és ágyúból mégis többet gyártottak akkor, mint ma a bicikliből.

A békesség sem jó üzlet.

*

A gazdasági válság megkontreminálta a magyaros formájú zengőn és tömören nagyalföldi újévi köszöntőt:

Csak bort, bűzát, békességet ne!

VILÁGGAZDASÁG

Amerikában minden olcsóbb

Newyorki

THE WESTERN UNION TELEGRAPH COMPANY
PRESSE VIA WESTERN UNION

tudósítónktól

Az európaiak talán azt hiszik, hogy az amerikai depresszió szembeötlő. Hogy minden és mindenkin meglátszik, hogy Amerikában tízmillió (hivatalosan csak 7^{1/2}) munkanélküli van. Külsőseken alig látni, hogy baj van. Bele kell harapni az almába, rágesálni rajta, míg majdnem a csutkánál kibújik a féreg. Például, ha egy budapesti Newyorkba érkezik és a kikötőből azonnal a Fifth Avenue-ra hajtat, ott útjára ereszti a taxit és elkezd sétálni, minden lépésnél meg fog állni a csodálkozástól: milyen jólétben úszó város ez! Lépten-nyomon új felhőkarcolók. Ugyanolyan nagy autóforgalom, mint a „crash” előtt. Drága, olcsó kocsik egymás hegyén-hátán. A kirakatokban nagyszerű briliánsok, hermelin-bundák, modern francia festmények, minden, ami luxuriózus.

A budapesti úr az egyik saroknál megáll. Eszébe jut, hogy nincs cigarettája, a hajóról hozott már mind elfogyott. Cigarettát kéne venni. Semmi sem könnyebb. Az orra előtt van egy trafik: az United Cigar Store. A pultnál Budapesti próbál visszaemlékezni, hogy milyen amerikai cigarettát szeretett. Chesterfield? Kamel? Vagy Lucky Strike? De nincs ideje a kedvenc márkát kérni a segéditől: „Kóstolta már uraságod a Paul Jones-t? Kitűnő cigaretta és csak tíz cent egy pakli”. Mr. Budapesti az alma csutkájához ért. Tíz éven keresztül teljesen valószínűtlennek látszott, hogy egy tízcentes pakli cigarettát fognak forgalomba hozni. Hiszen minden olyan rendben ment: a Lucky Strike, Chesterfield, Kamel ára mindig tizenöt cent volt. (Kivéve, mikor a cigarettagyárak háborúskodtak egymással és egy nap az egyik fajta cigarettának az ára 14 cent volt, a

másik fajtáé 13, de egy pár hét alatt megint mind visszaugrott 15-re). Ez az ár úgy bele volt vésve az emberek emlékezőtehetségébe, mint ahogy a földalattin az ötcentes viteldíj. Se nem olcsóbb, se nem drágább. Elképzelhetetlen volt egy tízcentes cigaretta. Most mindenki Paul Jones-t szív. Az amerikaiak öt centet akarnak spórolni.

Es spórolni akarnak a szeszesitalokon is. Ma már kevés newyorkinak jut eszébe, hogy a kedvenc „speak-easy”-jébe telefonáljon gin-ért. (Ami a mai amerikai nemzeti ital). A speak easy-nek (kb. százezer van Newyorkban) rosszul megy. A depdessziósziulte „Beverage Shop”-okban olcsóbb a gin, egy dollár egy üveg, a speak-easyből hozott két dollár. Egyik se jó, de elég szesztartalma van, cocktailt lehet belőle keverni, be lehet rugni tőle, ami örült fontos Amerikában. Mindenki iszik a prohibíciós Amerikában. A tizenhétéves (és majdnem kivétel nélkül szép) úrilányok meg vannak sértve, ha meghívjuk őket (a mama engedelmével) vacsorára és nem adunk nekik legalább hat cocktailt vacsora előtt. Ha reggel háromkor (mama engedelmével) józamon szállítjuk őket haza, másnap panaszkodnak az iskolában, hogy egy estét elpoescéskoltak.

Az amerikaiak szerettek költeni. Rohantak élvezetek után, két kézzel szórták a pénzt, mulattak, ittak, nevettek, hagyták magukat „palira” venni. A crash előtt. Ma ennek vége van. Az arcok megkomolyodtak, a lefelé görbülő ajkak közé egy Paul Jones cigaretta van ékelve. A három évvel ezelőtt évi háromszázezer dollárt kereső tőzsdetag máma boldog, ha havi ezret keres. Vagy boldog, ha még tőzsdetag.

Newyorkban máma eladni semmit, venni mindent lehet. Egy kitűnő állapotban levő használt automobil ára kétszáz dollár. E sorok írója félórával hajóra szállása előtt kénytelen volt autó-

ját egy barátjának ajándékba adni: az alig használt (1931 januári szériaszámú) speciális motorús karosszériájú Fordra nem akadt vevő.

A szállodákban lehet alkuadni. Azelőtt erre nem volt példa. Minden szállodának megvolt a standard ára, amiből ritkán engedtek. Ma üresek a hotelek Newyorkban. Ahogy üresek a restauránatok is. Hol vacsoráznak az emberek? Otthon. Ahol kis villanysparherton főznek maguknak szerényen, vagy papirosból sajtot esznek Ugyanúgy, mint Budapesten. Amerika kezd Magyarországot (vagy akármilyen más európai országot) nívójára sülyedni. Már nem a tejjel-mézszel folyó Kanaán.

A mozik is üresek. Pedig sokkal olcsóbbak. A filmek is jobbak. Csak a „News Reel Theatre“ (a Hiradó-mozi) van tele, az emberek morbid kíváncsisága megnőtt: Mi újság? Van-e változás?

Az újságok legtöbbször nem érzik a depressziót. Hallatlan példányszám fogy el egyes lapokból. A „Daily News“ vezet 1.600.000 példánnyal. Naponként. Hearst egyik newyorki lapja, az „American“ most nem megy jól. Viszont a másik, a „Daily Mirror“ 900.000 példányt ad el naponta. Egy ilyen „tabloid“ újságban minden meg van írva, amire egy newyorkinak szüksége lehet. Természetesen a kínai-japán háborúról három sor van írva. Viszont oldalakat szentelnek a felső tízezer (ami ma már százezer, ha nem több) egyik tagjának a házasságáról, vagy egy válóperről, vagy egy színésznő legújabb karperecének eredetéről, vagy az illető művészről vállán levő anyajegyről. Mit érdekli az irodába siető gépirólányt Ma tábornok előnyomulása? Vagy a „League of Nations“ ülése?

A „Newyork Times“ viszont mindent elmond. mindenről beszámol. Szerintünk a világ legjobb napilapja. Hosszú lére eresztett cikkeivel az újságot olvasni szerető embernek öröme. Olyan, mint egy klubban mellénk telepedő komoly, idősebb kaszinótág, aki mindent korrektül elpletykál.

E sorok írója négy év alatt egyetlen egy élő gangsztert sem látott. (Egyet látott, halva. Újságjának riportot kellett írnia az esetről.) Sorok

szerény írója amerikai tartózkodásának elején hónapokig nem mert az állítólag gangszterek által lakott „Tenderloin“ negyedben lévő kitűnő vendéglőben étkezni. Félt, hogy ebéd után, mikor kilép a vendéglőből, véletlenül teli hasába löv egy gangszter. És tudta még a háborúból, hogy jó ebéd utáni haslövés: halál. Ezenkívül e sorok írója eleinte éjszaka a nyitott ablakhoz ugrott, ha egy durranás hallatszott fel a csendes utcából. Gyilkosság? Nehezen tudta megszokni, hogy az éjszakai durranás vagy egy autó „backfire“-je, vagy egy elhajított üres ginesüveg felelős a revolverlövéshez hasonló pukánásért.

Sokat lehetne írni még a newyorki depresszióról. De Newyork nem reprezentálja jól Amerikát. Newyork kozmopolita, éppen úgy magyar, mint francia, épügy amerikai, mint olasz. A vidék, az óriási ország Amerika. Egyes államokban nem is tudják, hogy mi fán terem a depresszió. A másik államban pedig kifosztják a falusi fűszerüzleteket.

Még néhány szót a gazdagokról. Az amerikai legendás „milliomosokról“. *Nem milliomosok többé.* Csak százezresek. Talán még csak nem is százezresek. Lassan beleszoknak abba, hogy elvesztették pénzüket, a papírjaik elvesztették az értéküket, el kell bocsátani az inasokat, és hogy valószínűleg az 1928-as idők már nem jönnek többé vissza. Lassan meggyőződnek arról, hogy 1928 kártyavár volt, a hazugság, a színház — viszont 1931 (vagy 32?) a valóság, a szürke hétköznap. Nem lesz évenként párisi kirándulás, otthon maradnak a „milliomosok“, Fordon járnak, Paul Jones-t szívni, és maguk fogják pucolni cipőjüket.

A nagyon gazdagok természetesen nem érzik a depressziót. Húsz vagy harminc, vagy 200 vagy 300 millióval több vagy kevesebb nem számít. Henry Ford például nem hozat gint a „Beverage Shop“-ból, csak azért, mert ott egy dollárral olcsóbb üvegje. Az igaz, hogy a Speak-easy-ből sem hozat. Henry Ford tudnillik nem iszik.

Bajok vannak a szovjet körül, írja egy hétfői lap és az ember kíváncsián olvassa el a távirati tudósítást, hogy Oroszország melyik részén tört ki lázadás? A távirat egy hétfői lap fogalmazásában kimerítően beszámol az újabb szovjetrémségekről. Valóban rettenetes, mert, mint Moszkvából jelentik — írja a hétfői újság — véres lázadások voltak, bariádokkal, sortűzzel és a forradalom minden egyéb kellékével. Vajjon hol? Damaszkuszban, írja a hétfői lap, Moszkvából jelentik, hogy Damaszkuszban tört ki a lázadás, amelynek halottjai is voltak. Az átlagintelligenciájú olvasó idegesen kapott a fejéhez. Mi köze van Oroszországnak Damaszkushoz? Mikor csatolták a régi magyar Dömöckét, ahol kiváló kardpengék készülnek, Sztalin birodalmához?

És mi történt a közbeneső országokkal? Megnyugtadjuk az átlagintelligenciájú olvasót, Damaszkusz még mindig Szíria fővárosa és még mindig francia protektorátus alatt áll. Valóban volt lázadás és összeütközés, de ezúttal a francia katonaság adott sortűzet és nem a cseka. Ha egy első gimnazista drukkolva, kabátja gombjait csavarva és szívdobogással ott áll a dobogón a pótvizsgán, mert megbukott földrajzból, megkönnyebbülten lélegzik fel és rózsaszínűnek látja az egész világot, ha a tanár úr azt kérdezi tőle, hogy mi Szíria fővárosa. Büszkén vágja rá, hogy Damaszkusz. A vizsga után pedig elmeséli kis társainak, hogy a tanár úr egész könnyű dolgot kérdezett tőle, olyat, amit minden elemista tud. De sajnos, ezt a hétfői lapot nem elemisták csinálják, hanem újságírók, akik sohasem forgatták Kogutovicz Manót.

Dr. BALAZS DEZSŐ:

A PENELOPE EMBER

Ne csodálkozzunk az elnevezésen, amely nem csak nőre, de férfira is vonatkozik, hiszen a történelemelőtti idők végtelenjének talán már a derekán a *kétneműség* volt a legmagasabbrendű élőlény megjelenés formája, amit igazol a fejlődéstan, de érdekesen alátámasztják ezt a bizonyítást a mitoszok és az ókori irodalmi emlékek, amelyek archaikusan emlékeznek meg arról az emberfajtáról, amely egyben volt férfi és nő.

Ha tehát most nem is beszélünk a kétneműség problémájáról, megemlíthetjük, hogy mindnyájan magunkban hordjuk a másik nem sajátosságainak nemcsak csökevényeit, hanem lelkivilágukból sarjadt karaktervonásaik egy részét is.

És ezért beszélhetünk a *Penelope emberről*, mert a penelopei sajátosság úgy nőnél, mint férfinél is előfordulhat, nem különösen női vonás, de *passzivitásával megbénítja a férfi akcióképességét*.

Penelope, amint azt Homéros elzengi, tudvalevőleg az évekig távollevő Odysseus felesége, akit száz kőrő ostromol és akiket ő csellel tart távol magától: hogy csak addig kér döntésére halasztást, amíg apósának halotti leplét elkészíti. Amit azután nappal elkészített, éjjel mindig felfejtette, hogy a lepel ne készülhessen el.

A történet többi része ne érdekeljen most bennünket.

Penelope embernek nevezem azt az egyéniséget, aki *a döntő pillanatot sohasem akarja elérni*, akinek ha a külső körülmények kényszerítő hatása, szükségessége folytán elhatározásra kell jutnia, mindenkor nyitva hagyja a visszavonulás útját, ajtaját.

Ha a viszonyok kényszerűsége folytán elhatározza például, hogy elválik házastársától és már külön is él, a szükséges iratokat késedelmesen szerzi be, ha valamilyen okiratot meghatározott terminusra kell beszolgáltatni, feltétlenül lekési a határidőt.

Semmiféle tárgyaláson nem jelenik meg pontosan, boldog, ha bármit, ami talán életbevágóan fontos, el tud halasztani. Megállapodásokat csak felbontó, vagy felfüggesztő feltételekkel köt, a kidolgozott terveket, amint magára marad, megmásítja.

Jung intravertált emberének sok sajátossága jellemzi a Penelope embert.

Ez a befelé tekintő, befelé forduló egyéniség a külvilág inzultusaira nem reagál azonnal, hanem előbb azon gondolkodik, töprengdik, hogy egyáltalán feleljen-e a támadásra, ha immár mégis döntő elhatározásra jut, akkor elhalasztja a visszavágást azzal, hogy *kedvezőbb alkalmat* vár meg. Sokat elmélkedik, sokat töpreng, mikor alatti felfejti azt, amit már megszótt és akár Fabius Cunctator, akár Hamlet, nála mindig *„a tett halála az okoskodás”*. Finom érzésű és meg-

érzésű lehet, de mindez nem gátolja őt abban, hogy csökönyös legyen és makacs az ellenállásban, hogy ne kelljen tervezett akcióit befejezni. Nem tud liquidálni és az utolsó, döntő, befejező lépést mindig elhalasztja.

Az elutazás gyermekkorunkban a halált is jelentette, hiszen gyakran hallottuk, hogy aki meghalt, az elutazott. A Penelope ember tehát ha elutazása előtt egy héttel ezer apró elintézni valót össze is ír, rendezi, napokra, sőt órákra beosztja a tennivalókat — a jegyzéket aztán dolgavezetetlenül elteszi visszajövetele utáni időre. Izgatja, ha nincsenek rendben előírva tennivalói, de nem intézi el azokat, mert hiszen ha „elutazik”, úgymint minden mindegy.

A társadalmi és politikai életben konzervatív, jobban mondva minden változástól fél, de *ha belekerül, az új szituációba, ha meg nem is állja, de megüli a helyét*.

A mindennapi politikai dzsungelben a közélet szerencsétlensége, ha sok Penelope ember van a fórumon, kik esetleg mellüket kifizítve jól felfogott érdekükben vállalnak mindenféle szerepet, programokat dolgoznak ki, meg is kezdik akcióikat, de közben egyre-másra visszacsúsznak, *visszakerülnek korábbi kiindulási pontukra*.

Sajnos, a közélet, a gazdasági élet nagy meddősege, a kiutak meg nem találása, a megfelelő eljárások sikertelensége a Penelope emberek tehetetlenségén múlik.

... Ne vezessen félre bennünket, hogy Penelope azért fejtette fel éjjel a nappali szövést, mert szerette urát és hazavárta, a mi Penelope embereink is mindenkor készek racionalizálni, vagyis utólagosan megindokolni mindazt — amit megakadályoztak és el nem intéztek.

A szerelemben pedig? Az ég mentsen meg minden jó lelket e típus egyéneitől. Az elvetélt Don Juan, vagy annak női mása, ki a *„Lust ohne Schuld”* alapján szeretne kutyálkodni, de mindig megijed a felelősségtől, a következményektől, megfutamodik a legboldogabb órák elől és végül — a házasságba úgy ugrik, hogy szinte belekergették és ő maga se vette észre, hogy az anyakönyvvezető elé cipelték. Mert ha időt adnak neki, — sose jut el az őt talán boldogító, de a partnert boldogtalanná tevő igemig.

Utolsó óráiban látja csak, hogy mi mindent mulasztott el, mi mindent akadályozott meg, nem fejezett be, de akkor is megnyugvást akar találni abban, hogy most már úgymint késő, úgymint minden mindegy. Megkísérli elodáznia az utolsó lehellet kiadását, de a *Halál* akcióiban erős, extravertált hatalom, nem ismer tréfát és kegyetlenül elintézi azt, aki sose tudott semmit se végleg elintézni.

VÁROSHÁZI HÉT

Megint a Hotel Gellért

A „Hotel Gellért” úgy látszik, állandó rovattá lesz. A Hét mult számában állást foglalt a Gellért-szálló és fürdő bérbeadása ügyében. Megírtuk, hogy a három ajánlattevő közül legtöbb esélye a bérlet elnyerésére Gundel Károlynak van, azért, mert mint a Gellért-éttermek jelenlegi bérlejét tízéves szerződés köti a fővároshoz. A szerződés minden ok nélkül való felbontása a legsúlyosabb komplikációkat vonná maga után, és teljesen ellenkeznék a méltanyossággal is.

Gundelnek tulajdonképpen csak egy komoly ellenjelöltje van, az a bizonyos amerikai pénzcsoport, amelyet főleg városházi körök-

ben nagyon favorizálnak. Azt hisszük, nem lesz érdektelen, ha megírjuk, hogy az amerikai pénzcsoport ajánlatát miért kísérik egyes körök olyan gyanusán meleg szimpátiával. Ennek a pénzcsoportnak a jogtanácsosa ugyanis egy ismert és a városházán magas rokon összeköttetésekkel rendelkező városatya, aki mellest a főváros fürdőügyi bizottságának is tagja. Ez a bizottság dönt az ajánlatok felett s alig tételezhető fel, hogy a jogtanácsos bizottsági tag úr a tárgyilagosság olyan magaslatára emelkedhessen, hogy a döntésmél Gundel ajánlatát támogatassa szavazatával.

Nyilvánvaló, hogy itt az ösz-

szeferhetetlenség legsúlyosabb esetével állunk szemben, amelyre már jóelőre felhívjuk az illetékesek figyelmét. Szerintünk az amerikai pénzcsoport ajánlata csak akkor tárgyalható, ha a jogtanácsos levonja az összeférhetetlenség konzekvenciáját és visszaadja megbízatását. Ellenkező esetben az ajánlattal még csak foglalkozni sem lehet, mert az előkelő városatya-jogtanácsos nem teheti ki magát annak a bizonyára alaptalan gyanúsításnak, hogy összeköttetéseit — még összeférhetetlenség árán is — ügyfelei érdekeinek túlzott képviselőitére használja fel.

A kórházi különszobák különös közjátéka

Még mindenki emlékszik azokra a vitákra, amelyeket néhány esztendővel ezelőtt folytattak a főváros közgyűlésén és amelyeknek az lett az eredménye, hogy közgyűlési határozattal megszüntették a kórházi különszobákat és betöltötték a külön orvosi honoráriumok szedését. Most meg akarják változtatni ezt az intézkedést, vissza akarják csinálni a határozatot, szóval megint lesznek különszobák és megint lesznek külön orvosi honoráriumok a székesfőváros kórházaiban.

Mi is az a kórházi különszoba?

Az újabb kórházi pavillonok egyes osztályai mellett egy vagy több kisebb szobát rendeztek be, amelyekben magasabb kórházi tarifa alapján jobbmódú betegeket helyeztek el. A különszoba intézménye több százezer pengővel károsította meg a fővárost. Két-három évvel ezelőtt, amikor ez a kérdés napirenden volt, már kimutatták, hogy a betegek

nem tudják megfizetni a különszobákkal járó költségkülönbséget, ezért a különszobák számszámra maradtak üresen.

Amikor még megvoltak ezek a különszobák, el lehetett fogadni a tehetősebb betegektől külön honoráriumot. Természetes tehát, hogy ezért a kórházi orvosok, akiknek dotációja nem valami fényes, igyekeztek megtölteni betegeikkel a különszobákat. Hiszen a különszobás betegek száma egyenes arányban volt jövedelmük szaporításával. Meg volt ennek a rendszernek a hátránya is, mert a különszobákat fenntartották olyan „jobb” betegek számára, akik előre bejelentették érkezésüket és akiknek elhelyezése anyagi érdeke volt azoknak, akik a különszobák fölött rendelkeztek. Akkor sokkal jobbak voltak a gazdasági viszonyok és a főváros mégis sok százezer pengőt fizetett rá erre a rendszerre. Nem felel tehát meg a valóságnak az, hogy

a különszobarendszer visszaállítása és a külön honoráriumok fizetésének engedélyezése nagy jövedelmet jelent a fővárosnak. Még nem mentek feledésbe azok a visszaélések sem, amelyek nemrégiben kerültek nyilvánosságra éppen a külön honoráriumokkal kapcsolatosan. Ezek a visszaélések kényszerítették radikális lépésekre az illetékeseket. Huszonnégy óra alatt kellett elbocsátani állásából azt, aki külön fizetiséget fogadott el. A szigorú rendelkezésnek volt is foganatja, mert azóta megszűntek ezek a panaszok. Most nem tudjuk, hogy miért kell ezt a bevált rendszert megváltoztatni és visszaállítani a régi állapotot?

Talán azért, mert nem kerültek újabb panaszok nyilvánosságra? Vagy talán azért, mert precízen betartották a rendeletet? Ez még nem elég indok ahhoz, hogy ismét visszatérjenek a régi szép, különszobás idők! A különszobásoktól várható honorárium megmetyélezte a betegeket fogalkozó személyzetet. Természetesen az az ápolóné, akinek vagy három különszobás és harminc közös szobás betege volt, napjának jelentékeny részét a különszobákban töltötte el, egyrészt azért, mert ilyen beteg kényesebb ellátást igényel és a pénzéért követelhetett is valamit, másrészt az

STEUER GYULA

ABBAZIA KÁVÉHÁZ

ALAPÍTÁSI ÉV: 1869.

az író- és művészvilág és az előkelő polgári társaság békevilágból közismert vacsorázóhelye.

ápolószemélyzet nem akarta, hogy a privátbeteg panaszkodjék az ő fölötteseinek. És talán azért is, mert a rossz kórházi fizetéseket kiegészítette az a kezeset, amelyet a különszobások nyújtottak. Viszont általános elv az, hogy a szegénysorsú, különszobás beteget fokozott szeretettel és figyelemmel kell kezelni a köznek akkor, amikor egészséges állapotában nem törődött, vagy nem törődhetett vele. A személyzetet nem lehetett szaporítani, ezért inkább nagyon okosan eltörölték az egész különszoba intézményt, a szegényebb betegek nagy örömeire. Akkoriban sok embert utasítottak vissza a kórházakból és a polgármester kijelentette, hogy addig, amíg egyetlen kórházi különszoba üresen áll, egyetlen egy beteget sem fognak visszautasítani.

Ez a kijelentés megnyugtatta a nagyközönséget. Talán most minden beteg elhelyezést nyer már a főváros kórházaiában? Nem! Nagy tömegeket zavarnak el ma is az ágynyilvántartóból. Képtelenség tehát, hogy éppen most térjenek vissza a kórházi különszobák rendszerére. A különszoba üresen áll akkor, amikor fertőző-gyulladás embereket kiszámlálnak a járványkórházba,

ahol esetleg kiderül, hogy nem is fertőző, ellenben az odaszállítással megadták a lehetőséget ahhoz, hogy fertőző legyen. A különszoba üresen áll akkor, amikor a közös kórteremben húsz-harminc beteg között agonizál egy ember, de nem lehet bevinni a különszobába, hogy a többieket megkíméljék ettől a borzalmas élménytől, mert az vagy el van foglalva, vagy fenn tartották, vagy a beteg nem tudja megfizetni a különbözetet. Hiába hozták azt a rendelkezést, hogy ilyen esetre készenlétben kell tartani egy üres különszobát. Ha évtizedekig nem tartották be ezt a rendelkezést, akkor miért tartanak be éppen most?

Azt mondja a fővárosi Közegészségügyi Ügyosztály, hogy a honorárium kérésének visszaállítása és a különszoba-rendszer beiktatása: 5-600.000 pengő többlet bevételt fog jelenteni a kórházaknak, mert hiszen a főorvosok ambicionálni fogják a különszobák megtöltését.

Ennél az érvelésnél az a meglepő, hogy míg egyrészt tudni kell, hogy a régi, teljesen szabad viszonyok között sem vált be ez az állítás, — másrészt meggyanúsítja hivatalból a főorvosi kart, hogy eddig azért nem

igyekezett megtölteni a szobákat, mert nem kérhetett honoráriumot. A kenyéradó gazdával szembeni passzív rezisztencia imputálása méltatlan e magas-nívójú testülethez. Ami azonban más érveit illeti, azok csak a mesék birodalmába tartoznak. A lényeg az, hogy áttörjék az eddigi frontot, ha pedig nem lesz meg a várakozásnak megfelelő jövedelem, megint lefolyik egy nem csekély víztömeg, míg érdemi változtatást lehet majd hozni.

Nem volt kétséges, hogy csak az alkalmat lesik arra, hogy a tiltó rendelkezéseket, amelyek a nincsetlen sokaknak érdekeit szolgálták a tehetősebb kevesekkel szemben, — mihamarabb megszüntessék.

Ezt a kérdést azonban nem lehet ügyosztályokban és kis bizottságokban elintézni. Ez a közgyűlés elé tartozik és a kórházakat igénybevevő százszázalékos választott képviselőktől, hogy a könnynek és jajnak birodalmától, a pesti kórházaktól a politikát és a kufárszellemet egyaránt távolartsák és elvegyék mindenkinek a kedvét, hogy a nagy problémákkal való foglalkozások ideje alatt, a különszobák körül különös közjáratot folytassanak.

Klár Zoltán

Mozi

* A HYPOLITNAK, az utóbbi idők nemcsak legjobb, hanem legnagyobb anyagi sikerű filmjének érdekes üzleti titkai vannak. Egy új filmcég vásárolta meg a magyar verziót annakidején német vállalkozójától — egészen horribilis összegért, mely összeg a beavatottak szerint biztos veszteséget jelentett. Ugy tartották, hogy az új filmcég vezetője, Kovács Emil elkalkulálta magát. Előre sajnálták és előre eltemették a bátor Kovácsot, akinek ilyen erős hite van egy magyarul beszélő filmben. A következmények azonban a látszólag hazard üzletembernek adtak igazat, mert a *Hyppolit* magyar filmnél soha el nem ért sikert aratott. A *Radius* és *Royal Apollo* zsúfolt házai után a *Palace* mozgó idei legnagyobb sikerét könyvelheti el a *Hyppolit*-tal, és a nagy vidéki mozik is szanálták magukat a filmmel. Ez a siker pengőkre átváltozva több mint 100% hasznot hozott Kovács Emil filmvállalatának.

Itt említjük meg azt is, hogy ugyanez a filmvállalat megvásárolta szintén fantasztikus összességért a híres *Redl* ezredes tragédiájáról szóló filmet. Ebben a filmben *Lil Dagover* és *Teodor Loos* játszzák a főszerepeket, a szcenáriumot pedig egy ismert osztrák-magyar katonai író, *Egon Ervin Kisch* írta.

NÉGY RENEGÁT. (Pátria. Fészek.) Ez a Fox-film sokkal nagyobb mozit is érdemelt volna, — habár a Pátria filmszínház majdnem a premiamozik nívóján áll. A „Négy renegát” izgalmas és jó meséjű munka, zenéi aláfestése pedig egyenesen legelsőrangú.

WERNER KRAUSS új hangosfilmje, a *Jock* karácsonykor került Berlinben bemutatásra. A két főszerepet *Rudolf Forster* és *Grete Mosheim* játszották. A film nagy sikert aratott.

ÓCEÁNREPÜLÉS SZALMAKALAPBAN — ez a témája tulajdonképpen a *Gloria* című hangosfilmnek. A szalmakalap a felkészültség teljes hiányát jellemzi — és érdekes, hogy *Lindberg* véletlenül szintén szalmakalapban abszolválta óceánrepülését. Rája azonban igazán nem lehet ráfogni a készülétlenséget.

RENÉ CLAIR németül beszélő filmet rendez Párisban, természetesen, hogy a francia nyelvűvel egyszerre. Igazi internacionalitást a háború után eddig csak a filmben sikerült elérni.

KORDA SANDOR Londonba utazik, ahol a Paramount angolai telepén új film rendezésébe kezd. Érdekes, hogy Angliában a Paramounton kívül a Metronak, Warnernak és a Universálnak is van fiókgyára.

SZEKELY ISTVÁN a jövő hónapban újra Budapesten rendez két kis magyar hangosfilm elkészítését vállalta el.

„A Hét” szépirodalmi, társadalmi és közgazdasági hetilap. Évi előfizetési ára: 15 pengő. Egy szám ára: 40 fillér. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Bálvány u. 26. Tel. 195-88. Felelős szerkesztő és kiadó: Bródy István. — Viktória-nyomda, Király ucca 3. Felelős: Goldstein József.

*A legérdekesebb könyv!
A legmerészebb téma!
A mai házasság problémája!*

URSULA PARROTT

világhírű regénye filmen

Ex-feleség

NORMA SHEARER

Pénteken
premier!

FORUM

Pénteken
premier!

Décsi Szilvesztere

egy nagy film:

Borneoi Maharadzsa

és

KABARÉ

Fellépnek:

Boross Géza	Herczegh Jenő
Bársony István	Kosáry Emmy
Dajbukát Ilona	Komlós Vilmos
Fekete Pál	Király Ernő
Gallay Nándor	Lészay Kató
Medgyaszay Vilma	Pethes Sándor
Pártos Gusztáv	Orosz Vilma

A film és kabaré egy műsorban

Kezdetre 10 órakor

Az

Uránia

márványpalota és az

Ufa

nem adnak szilveszterre
kabarét, hanem:

**nagyszerű film műsoraikat
játsszák az éjjeli előadáson is**

A S T O R I A

és

P A L A C E

**nagy
Szilveszteri
estje**

**az összes kávéházi és
éttermekben**

Legolcsóbb bevásárlási forrás

Párisi Nagy Áruház

A Hét

